

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Міновський Владислав Валентинович

УДК 343.3

**НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ
ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ТА ПОВ'ЯЗАНИМ
ІЗ КОРУПЦІЄЮ ПРАВОПОРУШЕННЯМ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у приватній установі «Науково-дослідний інститут публічного права»

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, професор

Шаблистий Володимир Вікторович,

Дніпровський державний університет внутрішніх справ,

директор Навчально-наукового інституту

права та інноваційної освіти.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Житний Олександр Олександрович,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін

юридичного факультету;

доктор юридичних наук, професор

Спільник Сергій Іванович,

Інститут економіки та права

Класичного приватного університету,

професор кафедри кримінального права,

процесу та криміналістики.

Захист відбудеться 28 лютого 2025 року о 09-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.02 Дніпровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у загальній бібліотеці Дніпровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26.

Автореферат розіслано 24 січня 2025 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Василь БЕРЕЗНЯК

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Незважаючи на широке коло прийнятих рішень та вжитих за роки незалежності України політичних, правових, адміністративних, організаційних, економічних, а також інших кримінологічних заходів (загальносоціальних та спеціальних) щодо протидії корупції, на сьогодні остання виступає однією з головних проблем функціонування усіх інститутів держави і суспільства. Життєво важливим акцентом ця проблема сьогодні позначається на фінансовому та матеріальному забезпеченні сил безпеки та оборони під час відсічі збройної агресії проти України, а також на ефективності використання міжнародних і внутрішніх ресурсів під час захисту державної та національної безпеки.

Наявність корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень в усіх сферах і життєво важливих галузях держави вказує на малоефективність існуючих заходів запобігання цьому негативному явищу з боку держави. На сьогодні (з початку повномасштабної війни в Україні) спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості облікованих корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень, а також установлені суми матеріальних збитків від їх учинення. Відповідно до статистичних даних МВС України кількість облікованих корупційних кримінальних правопорушень, кримінальні провадження за якими закінчені розслідуванням у 2021 р. становить 4775; у 2022 р. – 3161; у 2023 р. – 4358; у 2024 р. – 5254. Кількість складених протоколів про корупційні правопорушення, направлених до суду (без повторно направлених) у 2021 р. становить 14152; у 2022 р. – 6757; у 2023 р. – 14211; у 2024 р. – 15215. Загальна сума установлених матеріальних збитків за корупційними правопорушеннями (за закінченими розслідуванням кримінальними провадженнями) у 2021 р. становила 5,24 млрд грн.; 2022 р. – 1,8 млрд грн., 2023 р. – 2,84 млрд грн., у 2024 р. – 3,36 млрд грн.

Таким чином, протидія корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушеннями обумовлює потребу у зміні концептуальних підходів до комплексного вирішення цієї проблеми. Вдосконалення діяльності Національної поліції України (далі – НПУ) як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням у цьому контексті є першочерговим завданням антикорупційної політики та привертає особливу увагу у зв'язку із покладеними на неї завданнями з протидії злочинності, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави у цілому, а також реалізацією повноважень як спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції.

Кількість виявлених працівниками органів внутрішніх справ (далі – ОВС) корупційних кримінальних правопорушень, кримінальні провадження за якими закінчені розслідуванням, у 2021 р. становить 3801, з яких 3794 направлено до суду з обвинувальним актом; у 2022 р. – 2757 та 2754 відповідно; у 2023 р. – 3703 та 3693; у 2024 р. – 4536 та 4518. Кількість складених працівниками ОВС протоколів про корупційні правопорушення, направлених до суду (без повторно направлених), збігається із зазначеною вище кількістю таких

протоколів по роках. Загальна сума установлених матеріальних збитків за корупційними правопорушеннями (за закінченими кримінальними провадженнями, досудове розслідування у яких здійснювалось слідчими ОВС) у 2021 р. становить 3,32 млрд грн., 2022 р. – 1,69 млрд грн., 2023 р. – 2,46 млрд грн., у 2024 р. – 1,79 млрд грн.

Найбільш небезпечною є проблема вчинення корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень у правоохоронних органах, а особливо їхніми працівниками як спеціально уповноваженими суб'єктами з протидії корупції. Кількість службовців і працівників ОВС, які вчинили кримінальні корупційні правопорушення, у 2021 р. становила 82 особи, 2022 р. – 33, 2023 р. – 67, у 2024 р. – 54 особи. До того ж кількість службовців і працівників ОВС, яких притягнуто судом до адміністративної відповідальності (з накладенням стягнення у вигляді штрафу), у 2021 р. становила 263 особи, 2022 р. – 75, 2023 р. – 12, у 2024 р. – 184 особи.

Фундаментальні основи зазначених проблем досліджувалися вітчизняними вченими, серед яких значний внесок у їх вирішення зробили О. М. Бандурка, Ю. В. Баулін, М. Ю. Бездольний, М. В. Буроменський, Т. А. Денисова, С. Ф. Денисов, В. В. Голіна, О. М. Джужа, О. О. Житний, А. П. Закалюк, В. С. Зеленецький, О. Г. Кальман, А. В. Коваленко, М. Г. Колодяжний, І. М. Копотун, О. М. Литвак, О. М. Литвинов, А. Н. Михненко, Н. А. Савінова, С. І. Спільник, М. І. Хавронюк, В. В. Шаблистий, О. Ю. Шостко, Н. М. Ярмиш та інші.

Основними науковими дослідженнями, у яких започатковано розв'язання сучасних проблем діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, є дослідження М. В. Кікалішвілі «Теоретико-прикладні засади формування та реалізації стратегії й тактики протидії корупційній злочинності» (Дніпро, 2021); В. М. Трепак «Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні» (Львів, 2020); Р. В. Гречанюк «Концептуальні засади адміністративної діяльності спеціалізованих антикорупційних органів України» (Тернопіль, 2020).

Проте, незважаючи на широкий спектр досліджень різних теоретичних та практичних аспектів протидії корупції, проблематика теоретичних, правових, організаційних і тактичних засад діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням залишається недостатньо вивченою.

Відсутність комплексної розробленості проблематики діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, що відповідали б сучасним вимогам теорії та практики кримінології, а також недосконалість правового регулювання й організації цієї діяльності вказує на своєчасність і необхідність її дослідження, що своєю чергою обумовлює її актуальність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до: Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки, затвердженої Законом України «Про засади державної антикорупційної

політики на 2021-2025 роки» від 20.06.2022 № 2322-ІХ; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.04.2024 № 476; Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 4.03.2023 № 220; Антикорупційної програми Міністерства внутрішніх справ України на 2023-2025 роки, затвердженої наказом МВС України від 28.02.2023 № 136; Антикорупційної програми Національної поліції України на 2022-2024 роки, затвердженої наказом Національної поліції України від 30.12.2021 № 1088; п.п. 8, 10, 11, 16 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11.06.2020 № 454; п.п. 11, 13, 18 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025-2029 роки, затвердженої наказом МВС України від 21.05.2024 № 326; п. 3 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки на 2022-2026 роки, затвердженої наказом МОН України від 03.02.2022 № 109.

Мета і завдання дослідження. *Метою* роботи є вирішення конкретного наукового завдання, що полягає в кримінологічному пізнанні Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаними із корупцією правопорушенням. Комплексність мети і її багатоплановість зумовили необхідність вирішення таких *завдань*:

- з'ясувати стан наукової розробленості діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням і виокремити проблематику, що потребують наукової розробки;

- розкрити понятійно-категоріальний апарат діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням;

- визначити методологію наукового дослідження діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням;

- проаналізувати правове регулювання антикорупційної діяльності НПУ та надати пропозиції з його вдосконалення;

- розкрити організацію антикорупційної діяльності НПУ;

- з'ясувати стан та заходи запобігання органами та підрозділами Національної поліції корупційним і пов'язаним із корупцією правопорушенням;

- виокремити позитивний закордонний досвід запобігання правоохоронними органами корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення законності та правопорядку в державі.

Предмет дослідження – Національна поліція України як суб'єкт запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням.

Методи дослідження. У роботі використовувались загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання у розрізі вивчення об'єкта й предмета дослідження, а також з урахуванням специфіки поставленої мети. Основою для їх застосування став *діалектичний* метод, що використовувався для визначення сутності та соціальної обумовленості антикорупційної діяльності правоохоронних органів, динаміки правоохоронних відносин, що виникають під час запобігання органами та підрозділами НПУ корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, а також встановлення ролі НПУ у реалізації державної антикорупційної політики (підрозділи 1.1-1.3); *формально-логічний* метод використано для визначення ключових терміносполук, пов'язаних із діяльністю Національної поліції як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, а також визначення компетенції її органів та підрозділів через зіставлення їхніх повноважень, визначених у різних нормативно-правових актах, формулювання й обґрунтування проміжних та загальних висновків (підрозділи 1.2-1.3, 2.1-2.2, 3.1-3.2); *системно-структурний* метод використано для: виокремлення змістовних елементів організації діяльності органів та підрозділів НПУ, що здійснюють запобіжну антикорупційну діяльність як спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції; визначення системи спеціально-кримінологічних заходів зі специфічною особливістю (можливістю здійснювати функцію оперативно-розшукової діяльності та досудове розслідування, вести адміністративні провадження, здійснювати службові розслідування відповідно до компетенції) (розділи 1-3); *порівняльно-правовий та компаративістський* методи дозволили проаналізувати вітчизняне законодавство, що регламентує антикорупційну діяльність НПУ, вивчити позитивний закордонний досвід правового регулювання антикорупційної діяльності правоохоронних органів, а також зіставити їх з метою обґрунтування висновків і пропозицій щодо доповнення чи уточнення вітчизняного законодавства (розділи 2-3); *соціологічний метод* (опитування) використано для отримання необхідних емпіричних даних із зазначеної проблематики щодо практичного досвіду антикорупційної діяльності працівників поліції, а також узагальнити результати їх анкетування (розділи 1-3); *статистичний метод* використано для аналізу статистичних даних щодо протидії корупції в системі органів та підрозділів Національної поліції, а також щодо їх позасистемної антикорупційної діяльності.

Емпіричну основу дослідження становлять систематизовані дані державної та відомчої статистичної звітності про стан протидії корупції, у тому числі інформаційної системи моніторингу реалізації державної антикорупційної політики (далі – ІСМ ДАП); матеріали оперативної, слідчої і судової практики протягом 2020-2024 рр.; зведені результати опитувань 243-х працівників НПУ (107-и слідчих та дізнавачів, 136-и працівників підрозділів Департаменту внутрішньої безпеки, Департаменту стратегічних розслідувань, Департаменту боротьби з наркозлочинністю, Департаменту карного розшуку).

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є першим у вітчизняній науці комплексним кримінологічним

дослідженням Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням. У результаті дослідження сформульовано низку наукових положень, висновків і рекомендацій, що відзначаються вагомою теоретичною та практичною значущістю, а також вирізняються науковою новизною, зокрема:

вперше:

- обґрунтовано, що НПУ має подвійний правовий статус суб'єкта запобігання корупції: 1) загальний – як орган, що здійснює антикорупційну діяльність, реалізуючи свій статус як правоохоронного органу (перший статус); 2) спеціальний – як спеціально уповноважений суб'єкт у сфері протидії корупції (другий статус);

- запропоновано класифікувати повноваження НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням за критерієм дії на коло суб'єктів на: 1) загальні (поширюються на невизначене коло суб'єктів); 2) спеціальні (поширюються виключно на Національну поліцію України або тільки на спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції);

- запропоновано у теорії кримінології розглядати запобіжну антикорупційну діяльність НПУ як комплексну модель внутрішньосистемних та позасистемних (зовнішньосистемних) кримінологічних заходів її органів і підрозділів, спрямованих на запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням;

- виявлено кореляційні зв'язки між ефективністю внутрішньосистемних та позасистемних (зовнішньосистемних) заходів запобігання НПУ корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, що обумовлюються співзалежністю антикорупційного впливу на рівень корупції серед працівників її органів і підрозділів та ефективністю антикорупційної діяльності останніх щодо осіб, зазначених у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»;

удосконалено:

- методологічні підходи комплексного дослідження діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, зокрема як таку, що потрібно розглядати крізь призму трьох складових елементів: 1) повноваження органів та підрозділів щодо вжиття заходів запобігання корупції серед поліцейських та державних службовців у Національній поліції; 2) повноваження органів та підрозділів щодо вжиття заходів запобігання корупції в інших органах, установах, державних та недержавних організаціях; 3) повноваження органів та підрозділів як спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції). Перший із названих елементів належить до внутрішньосистемної антикорупційної діяльності НПУ, а два інших – до позасистемної (зовнішньосистемної);

– аргументацію необхідності оптимізації нормативно-правового регулювання запобіжної діяльності НПУ;

– теоретичні підходи щодо елементів організації антикорупційної діяльності НПУ, серед яких головними є: аналіз стану запобігання органами та

підрозділами НПУ корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням; планування запобіжної антикорупційної діяльності органів та підрозділів НПУ; створення керованої системи виконавців здійснення антикорупційних заходів (підготовка і навчання особового складу); розстановка сил та засобів запобіжної антикорупційної діяльності оперативних підрозділів НПУ; забезпечення взаємодії у процесі запобіжної антикорупційної діяльності між органами та підрозділами НПУ, а також з іншими суб'єктами протидії корупції; матеріально технічне забезпечення здійснення антикорупційних заходів органами та підрозділами НПУ; проведення оперативних нарад з метою забезпечення контролю виконання антикорупційних заходів та надання методичної допомоги в організації їх здійснення; оцінювання результатів роботи з урахуванням кореляційної співзалежності результативності внутрішньосистемних та позасистемних заходів запобігання корупції;

дістало подальшого розвитку:

– з'ясування стану наукової розробленості діяльності Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, виокремлено існуючі наукові здобутки, а також проблемні питання, що потребують наукової розробки;

- теоретичні положення про систему кримінологічних заходів запобігання Національною поліцією України корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням;

- наукові знання про позитивний досвід зарубіжних країн у запобіганні корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням правоохоронними органами.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що викладені й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки і рекомендації становлять науково-теоретичний інтерес та практичну цінність і можуть бути використані у:

науково-дослідній роботі – для подальшого дослідження антикорупційної діяльності НПУ, зокрема щодо корупційних ризиків та заходів запобігання і протидії корупційним та пов'язаними із корупцією правопорушенням;

освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Запобігання кримінальним правопорушенням Національною поліцією України», «Актуальні проблеми кримінології», «Аналіз та прогнозування злочинності»;

правотворчій діяльності – для вдосконалення законодавства та інших нормативно-правових актів України, що регулюють питання запобігання органами та підрозділами в системі НПУ корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням;

практичній діяльності – для вдосконалення антикорупційної діяльності органів та підрозділів у системі НПУ.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення й висновки дисертації оприлюднено на науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування» (м. Дніпро, 28 травня 2021 р.); «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки:

вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Київ, 18–19 вересня 2024 р.).

Публікації. Основні сформульовані в дисертації положення та висновки відображено в семи наукових публікаціях за темою дослідження, з яких чотири статі у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з юридичних наук, одна стаття у зарубіжному періодичному виданні за профілем дисертації та дві тези доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з основної частини (вступу, трьох розділів, що містять сім підрозділів, висновків), списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 242 сторінки, із яких 184 сторінки основного тексту. Список використаних джерел налічує 323 найменування і займає 35 сторінок, 2 додатки викладено на 4-х сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, висвітлено ступінь вивчення проблеми; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; показано емпіричне підґрунтя дослідження; подано відомості про наукові публікації, в яких відображено основні положення роботи, а також апробації.

Розділ 1 «Кримінологічні засади діяльності Національної поліції України із запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Стан наукової розробленості діяльності Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням»* систематизовано сучасні дисертаційні дослідження з проблем протидії корупції у різних галузях юридичних та інших наук, у результаті чого встановлено, що на сьогодні відсутні комплексні монографічні дослідження НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням. Визначено проблематику, яка з теоретичної точки сторони потребує першочергового дослідження (понятійний апарат проблематики; наукове забезпечення цієї діяльності; її правове регулювання та організація здійснення; запобігання органами та підрозділами НПУ корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням; закордонний досвід).

У *підрозділі 1.2 «Понятійно-категоріальний апарат діяльності Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням»* встановлено, що визначення поняття «Національна поліція України як суб'єкт запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням» потребує аналізу ключових складових: «суб'єкт правоохоронних відносин», «корупційні та пов'язані корупцією правопорушення», «запобігання правопорушенням»; надано його поняття. З'ясовано, що правовий статус та компетенція НПУ щодо запобігання корупції є зрозумілою лише для 32 % опитаних респондентів, 65 % –

незрозумілою, 3 % – на поставлене питання зазначили відповідь «важко відповісти».

Розкрито розуміння статусу НПУ з точки зору правосуб'єктності, компетенції та повноважень. Встановлено, що у системі НПУ спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції є 1) Департамент внутрішньої безпеки (далі – ДВБ); 2) Департамент стратегічних розслідувань (далі – ДСР); 3) Департамент боротьби з наркозлочинністю (далі – ДБН); 4) Департамент карного розшуку (далі – ДКР); 5) Головне слідче управління (далі – ГСУ); 6) Управління дізнання (далі – УД). Досліджено їхні завдання та функції. Запропоновано доповнити перелік цих суб'єктів (Департамент кримінального аналізу, Управління запобігання корупції.). Визначено, що головну запобіжну роль в антикорупційній діяльності спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції в системі НПУ відіграють ДВБ, ДСР, ДБН, ДКР.

У підрозділі 1.3 *«Методологія наукового дослідження діяльності Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням»* наголошено, що найбільшу користь можливо отримати від нових знань при дослідженні проблематики НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням у тому випадку, якщо вона (проблематика) буде розглядатись: по-перше, з урахуванням статичних (наявних) змін правової реальності та з прогнозованою варіацією в динаміці; по-друге, через структуру знань кримінології, які будуть викликати найменші антагоністичні розбіжності міждисциплінарного характеру з теоретичними проблемами кримінального права, кримінального процесу, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності, і зможуть привести до комплексного синергетичного результату вирішення проблеми як у теоретичній, так і практичній площині; по-третє, з використанням сучасних наукових розробок філософії, соціології, політології, психології, державного управління, теорії держави і права, які становлять комплекс наукових знань інтегрального характеру, без яких вирішення цієї проблеми неможливе.

Визначено найбільш оптимальну та ефективну в плані досягнення наукового результату систему підходів, принципів і методів пізнання проблем діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням. Констатовано, що вибір методології дослідження цієї проблематики визначається домінуючою на сучасному етапі розвитку юридичної науки парадигмою соціологізму, що орієнтує на з'ясування залежності державно-правових, а також соціально-правових явищ і процесів від сучасного стану розвитку громадянського суспільства в цілому.

Розділ 2 «Правове регулювання та організація антикорупційної діяльності Національної поліції України» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Правове регулювання антикорупційної діяльності Національної поліції України»* наголошено, що ефективність антикорупційної діяльності НПУ залежить насамперед від внутрішньої політики держави, яка має свій вияв у нормативно-правових актах, а також від ефективності їх дії.

Надано поняття правового регулювання антикорупційної діяльності НПУ, під яким потрібно розуміти: а) процес правотворчості уповноважених суб'єктів щодо врегулювання цієї (антикорупційної) діяльності з метою впорядкування, закріплення і забезпечення правоохоронних відносин у цій сфері; б) стан (ступінь) урегульованості цієї (антикорупційної) діяльності нормами права та іншими юридичними засобами.

З'ясовано предмет правового регулювання цієї діяльності, що включає: а) запобігання корупції – комплекс заходів, спрямованих на усунення умов, що сприяють корупційним правопорушенням серед поліцейських та в суспільстві загалом; б) реагування на корупційні факти шляхом виявлення та припинення корупційних правопорушень у межах оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень, службових розслідувань, адміністративних проваджень про адміністративні корупційні правопорушення, перевірки інформації про можливі випадки корупції; в) притягнення винних до юридичної відповідальності: визначення та корегування процедури (процесу) притягнення до відповідальності осіб, які вчинюють корупційні і пов'язані із корупцією правопорушення; взаємодія НПУ з іншими правоохоронними органами; г) контроль за дотриманням антикорупційного законодавства – моніторинг доходів і витрат поліцейських, перевірка декларацій, службові перевірки тощо; д) формування антикорупційної культури; е) встановленням дозволі та заборон, а також відповідальності за вчинене корупційне або пов'язане із корупцією правопорушення; є) встановлення процедури визначення та оцінки корупційних ризиків у діяльності НПУ.

Висвітлено роль нормотворчої діяльності та поточного стану правового регулювання антикорупційної діяльності НПУ. Аналіз опитування респондентів показав, що 19 % працівників поліції постійно та методично вивчають положення законопроектів, які передбачають зміни у законодавстві у сфері протидії корупції; 26 % – ознайомлюються інколи та вибірково; 55 % – із законопроектами не ознайомлюються. 39% респондентів визначають законодавчі зміни, що відбудуться найближчим часом у зв'язку із прийняттям законопроектів, як дуже часті, що унеможлиблює та своєчасно вносити корективи до планів заходів із протидії корупції; 43 % – не враховують у своїй роботі такі зміни, і лише 18 % – враховують.

Систематизовано нормативно-правові акти, що врегульовують питання запобігання НПУ корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням за критерієм ієрархічної підпорядкованості – від актів вищої до актів нижчої юридичної сили.

Надано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства (запропоновано прийняти Антикорупційний кодекс України, доповнити Закон України «Про Національну поліцію» та інші закони, а також оптимізувати відомче нормативно-правове регулювання).

У підрозділі 2.2 «*Організація антикорупційної діяльності Національної поліції України*» встановлено, що організацію антикорупційної діяльності НПУ потрібно розглядати як: а) структурно-функціональну побудову органів та

підрозділів НПУ, що здійснюють запобігання та протидію корупційним та пов'язаними із корупцією правопорушенням; б) управління самим процесом запобігання корупції або його ланок (профілактики, попередження, припинення). Наголошено на двовекторній спрямованості антикорупційної діяльності органів та підрозділів НПУ (внутрішньосистемна та позасистемна). Кожен вектор такої діяльності має відповідним чином упорядковуватися (бути організованим), тому організацію антикорупційної діяльності органів та підрозділів НПУ потрібно також розглядати у контексті таких організаційних напрямів діяльності, як: 1) внутрішньосистемна або відомча антикорупційна діяльність НПУ; 2) позасистемна (позавідомча або зовнішньосистемна) антикорупційна діяльність НПУ.

Визначено об'єкт організації антикорупційної діяльності НПУ: а) цілісна система НПУ; б) антикорупційна діяльність органів або підрозділів НПУ, а також уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції; в) антикорупційна діяльність окремих працівників поліції, функціональні обов'язки яких передбачають вжиття заходів із протидії та запобігання корупції (оперативних працівників, слідчо-оперативних груп (далі – СОГ, тощо); г) окремі заходи (комплекс заходів) щодо запобігання певним корупційним чи пов'язаними із корупцією правопорушенням, – проведення навчань серед особового складу, профілактичні бесіди та антикорупційна пропаганда, розробка і впровадження механізмів усунення причин та умов корупційних правопорушень, профілактичні операції (відпрацювання, рейди), заходи оперативного пошуку, оперативно-розшукові заходи та оперативні комбінації, процесуальні дії щодо виявлення, документування та припинення таких правопорушень та ін.

З'ясовано, що позасистемне (позавідомче або зовнішньосистемне) запобігання корупційним та пов'язаними із корупцією правопорушенням у складі НПУ функціонально покладено на ДСР, ДБН, ДКР. Частково її здійснюють також ДВБ у частині виконання завдань з організації і здійснення заходів захисту поліцейських, державних службовців та інших працівників поліції від перешкоджання їм у виконанні службових обов'язків.

Внутрішньосистемну або відомчу антикорупційну діяльність у системі НПУ функціонально покладено на керівництво органами та підрозділами, а головними суб'єктами виступають ДВБ та Управління з питань запобігання корупції НПУ. Окремі функції відомчої (внутрішньо-системної) антикорупційної діяльності також виконують підрозділи Департаменту головної інспекції та дотримання прав людини НПУ (далі – ДГІДПЛ).

Соціологічне дослідження дозволило визначити основні структурні елементи організації антикорупційної діяльності НПУ: аналіз стану запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням органами та підрозділами НПУ – 46 %; планування запобіжної антикорупційної діяльності органів та підрозділів НПУ – 73 %; створення керованої системи виконавців здійснення антикорупційних заходів (підготовка і навчання особового складу) – 37 %; розстановка сил і засобів запобіжної антикорупційної діяльності

оперативних підрозділів НПУ – 52 %; забезпечення взаємодії у процесі запобіжної антикорупційної діяльності між органами та підрозділами НПУ, а також з іншими суб'єктами протидії корупції – 64 %; матеріально технічне забезпечення здійснення антикорупційних заходів органами та підрозділами НПУ – 76 %; проведення оперативних нарад з метою забезпечення контролю виконання антикорупційних заходів та надання методичної допомоги в організації їх здійснення – 61 %; оцінювання результатів роботи з урахуванням кореляційної співзалежності результативності внутрішньосистемних та позасистемних заходів запобігання корупції – 72 %; розкрито їхній зміст.

Розділ 3 «Запобіжна антикорупційна діяльність Національної поліції України» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Запобігання органами та підрозділами Національної поліції корупційним і пов'язаним із корупцією правопорушенням» з'ясовано, що запобіжну антикорупційну діяльність НПУ потрібно розглядати крізь призму загальносоціальних, спеціально-кримінологічних та індивідуальних заходів.

Досліджено основні загальносоціальні заходи запобігання корупції НПУ: 1) вирішення житлових проблем: а) виділення службового житла; б) виплата поліцейським компенсацій за оренду житла та ін.; 2) визначення розміру: а) заробітної плати; б) доплат за службу в нічний час; в) витрат на службові відрядження та ін. 3) матеріальної допомоги на оздоровлення та дозвілля працівників поліції та ін.

У результаті зіставлення етапів підвищення та зниження одноразових винагород поліцейським з рівнем корупції серед особового складу, отримано такі результати: 1) виявлено зворотно-пропорційну залежність рівня корупції в НПУ від рівня заробітної плати та додаткових премій, винагород, компенсацій тощо; 2) з'ясовано, що значне підвищенні обсягу грошового забезпечення поліцейських фактично виступає одним із заходів профілактики корупції, тоді як значне його зниження – умовою до вчинення корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень; 3) встановлено, що зміни обсягу грошового забезпечення та премій відбувається з урахуванням індексації, застосування якої здійснюється у поєднанні з прихованими бухгалтерсько-фінансовими механізмами (схемами), які компенсують підвищення рівня заробітної плати за рахунок зниження премій. Таким чином, «de iure» відбувається підвищення рівня грошового забезпечення поліцейських, а «de facto» розмір заробітної плати залишається незмінним; 4) доведено, що уникнути підвищення корупції серед поліцейських при значному зменшенні розміру заробітної плати неможливо, у зв'язку з чим зроблено висновок, що заробітна плата як запобіжний «фактор-регулятор» рівня корупції в поліції має лише одновекторну спрямованість у бік збільшення.

Встановлено, що основну роль у профілактиці корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень відіграють заходи заборон та обмежень: застосування обмежень та покладання додаткових обов'язків; встановлення заборон; застосування заходів, спрямованих на подолання конфлікту інтересів; проведення антикорупційної експертизи; проведення перевірок; дотримання

правових вимог; заходи програмного характеру; застосування заходів юридичної відповідальності.

Доведено, що серед найбільш дієвих спеціально-кримінологічних заходів запобігання та припинення корупційних і пов'язаних із корупцією кримінальних правопорушень як позасистемних, так і внутрішньосистемних є заходи оперативно-розшукового запобігання. Це пояснюється тим, що переростання умислу в закінчене кримінальне правопорушення може відбуватися дуже стрімко. А єдиним ефективним механізмом припинення корупційних кримінально-протиправних дій є реагування оперативно-розшуковим шляхом на факти їх учинення.

Доведено, що найбільш ефективними заходами запобігання та припинення корупційних кримінальних правопорушень є: спеціальні методи впливу за допомогою штатних та позаштатних працівників – 25 %; оперативні комбінації під час оперативно-розшукових заходів та/або негласних слідчих (розшукових) дій – 34 %; складання адміністративних протоколів на стадії виявлення корупційних адміністративних правопорушень, які ще не переросли у корупційні кримінальні правопорушення – 29 %; проведення службових розслідувань за фактами виявлення дисциплінарних порушень – 16 %.

У підрозділі 3.2 *«Закордонний досвід запобігання правоохоронними органами корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням»* наголошено, що стрімка інтеграція України до європейських стандартів у питаннях запобіганні корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням обумовлює необхідність вивчення найбільш дієвих практик діяльності правоохоронних органів у цій сфері, оскільки корупції не в усіх країнах Європейського Союзу успішно протидіють. У зв'язку з цим доцільно заставляти реальну картину криміногенної обстановки в Україні, у тому числі й найбільш впливові чинники на рівень корупції у державі (природні й економічні ресурси країни, рівень доходів громадян та прожитковий мінімум, економічний стан, промислові зони, соціальне забезпечення, політичні та геополітичні процеси, правові системи, історичний етап оптимізації антикорупційної діяльності, науково-технічний розвиток тощо), зі схожими за такими показниками країнами, які долають більш успішно проблеми корупції у подібних чи аналогічних умовах.

У різних контекстах вивчено закордонний досвід, зокрема: а) проблематика правового регулювання інституту викривачів корупції (Австрія, Бельгія, Болгарія, Хорватія, Кіпр, Чехія, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Ірландія, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, США, Іспанія, Швеція, Нідерланди); б) ефективність використання викривачів корупції (США); в) організація моделі правоохоронних органів та особливості їхньої діяльності (Австралія, Бельгія, Ботсвана, Грузія, Естонія, Італія, Латвія, Литва, Мальта, Норвегія, Польща, Румунія, Сінгапур, Угорщина, Хорватія, Швеція). Визначено моделі функціонування суб'єктів протидії корупції.

Встановлено, що кожна із названих моделей, яка запроваджена в

економічно розвинутих і політично стабільних країнах, дають досить високий результат у протидії корупційним та пов'язаними із корупцією правопорушеннями. Це означає, що ефективність функціонування моделі антикорупційної діяльності спеціально створених та/або правоохоронних органів залежить не від виду самої моделі, а від якості та ефективності функціонування антикорупційних механізмів у цілому та у діяльності таких суб'єктів, зокрема. Зі свого боку, ефективність функціонування таких механізмів залежить насамперед від адекватності, реальності та ефективності державної антикорупційної політики, «політичної волі» та ін.

Використання статистичного методу (дані, отримані з ІСМ ДАП) дозволило встановити, що на сьогодні викривачам виплати не здійснюються.

Порівняльний аналіз дозволив спрогнозувати негативні наслідки відсутності таких виплат: 1) виникнення корупційних схем щодо отримання коштів, які призначаються викривачам, особами, уповноваженими на прийняття відповідних рішень; 2) винайдення механізмів та підстав для штучної невиклати винагород викривачам; їх реалізація уповноваженими особами з метою виконання вказівок щодо економії державного бюджету; 3) втрата іміджу інституту викривачів; 4) зниження рівня довіри до держави, яка такої, що нездатна забезпечити виплати викривачам та організувати роботу відповідних органів в уособленні спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, у тому числі НПУ; 5) збільшення рівня корупції за рахунок недовіри стримувального механізму (інституту викривачів), який був «розпіарений» як один із основних негласних способів отримання доказової інформації про корупціонерів, що, на відміну від негласних позаштатних працівників оперативних підрозділів, характеризується високим ступенем анонімності і раптовістю викриття як для осіб, відносно яких така інформація збирається викривачами, так і для отримувачів цієї інформації; 6) виникнення корупційної мотивації у потенційних викривачів (на заміну мотивації щодо отримання винагороди або компенсації).

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено вирішення наукового завдання, що полягало у кримінологічному пізнанні Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаними із корупцією правопорушенням з визначенням шляхів розв'язання низки теоретичних і прикладних проблем, зокрема:

1. Вивчення та систематизація сучасних дисертаційних робіт з проблем протидії корупції у різних галузях юридичних та інших наук дозволила дійти висновку, що на сьогодні відсутні комплексні монографічні дослідження Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням. Поза межами наукового пошуку залишилась проблематика, яка потребує першочергового дослідження. До найбільш проблемних питань, які залишаються невирішеними, належать:

поняття НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням; наукове забезпечення діяльності НПУ щодо запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням; правове регулювання антикорупційної діяльності НПУ; організація антикорупційної діяльності Національної поліції України; запобігання органами та підрозділами Національної поліції корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням; закордонний досвід запобігання правоохоронними органами корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням.

2. Доведено, що НПУ має подвійний правовий статус суб'єкта запобігання корупції: 1) загальний – як орган, що здійснює антикорупційну діяльність, реалізуючи свій статус як правоохоронного органу; 2) спеціальний – як спеціально уповноважений суб'єкт у сфері протидії корупції. З погляду таких філософських категорій діалектики, як «загальне», «особливе» та «одиничне», повноваження НПУ співвідносяться у такий спосіб: повноваження щодо здійснення правоохоронної діяльності є загальним родовим поняттям; повноваження здійснювати антикорупційну діяльність є особливим; повноваження спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції є одиничним. На сьогодні окремий перелік повноважень НПУ у сфері протидії корупції відсутній, а загальні та спеціальні повноваження у цій сфері не розмежовані.

3. З'ясовано, що у системі Національної поліції України функції спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції покладено на: 1) Департамент внутрішньої безпеки; 2) Департамент стратегічних розслідувань; 3) Департамент боротьби з наркозлочинністю; 4) Департамент карного розшуку; 5) Головне слідче управління; 6) Управління дідзнання. Констатовано невідповідність спеціальних повноважень, визначених у Законі України «Про запобігання корупції» повноваженням, якими наділені зазначені підрозділи. Запропоновано у системі НПУ до спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, крім визначених, відносити: 1) Департамент кримінального аналізу НПУ; 2) Управління запобігання корупції НПУ.

4. Розкрито зміст та сутність таких терміносполучень, як «корупційне правопорушення» та «правопорушення пов'язане із корупцією»; досліджено структурні елементи протидії корупції (запобігання корупційним та пов'язаними із корупцією правопорушенням й реагування на факти їх вчинення). Запропоновано найбільш доцільний конструктив запобігання органами та підрозділами НПУ корупційним і пов'язаним із корупцією правопорушенням: а) профілактика (виявлення й усунення причин та умов цих правопорушень); б) запобігання (встановлення осіб, які виношують намір на вчинення корупційних правопорушень, і застосування до них запобіжних заходів з метою недопущення реалізації їх замислів); в) припинення готування чи замаху на вчинення корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень (виявлення осіб, які готуються до вчинення таких правопорушень, застосування щодо них заходів з метою недопущення переростання підготовки в замах і закінчений злочин).

Надано визначення поняття «Національна поліція України як суб'єкт запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням». Це

система органів та підрозділів, а також посадових осіб, які, відповідно до законодавства й у межах своїх повноважень, здійснюють внутрішньосистемні та позасистемні адміністративні, організаційні, оперативно-розшукові та інші заходи, спрямовані на профілактику корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень (виявлення й усунення причин та умов), запобігання їм (встановлення осіб, які виношують намір їх вчинити, і застосування до них запобіжних заходів з метою недопущення реалізації замислів), а також припинення (виявлення осіб, які готуються до їх учинення, застосування щодо них заходів з метою недопущення переростання підготовки в замах і закінчене кримінальне правопорушення)».

5. Визначено, що дослідження проблем діяльності НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням повинно відповідати принципам пізнання соціальних явищ, правових та інших відносин (об'єктивності, всебічності й повноти, історизму, комплексності, детермінізму, розвитку, єдності теоретичного та емпіричного, а також теорії та практики кримінології). Доведено, що його методологічна основа має ґрунтуватися на комплексному підході (для забезпечення цілісного, всебічного та системного вивчення). З'ясовано, що основу дослідження становлять методи, які визначено як сукупність прийомів, способів і засобів пізнання проблем внутрішньосистемної та позасистемної антикорупційної діяльності її органів та підрозділів щодо виявлення причин та умов корупції і їх усунення, виявлення осіб, які потенційно можуть вчинити такі правопорушення й здійснення щодо них заходів індивідуального профілактичного впливу, а також виявлення осіб, які готують чи вже вчинюють такі правопорушення і застосування до них заходів щодо недопущення та/або припинення протиправних дій.

6. Проаналізовано правове регулювання антикорупційної діяльності НПУ крізь призму двох складових: процес правотворчості (правотворчої діяльності); стан (ступінь) урегульованості правовими засобами суспільних відносин. З'ясовано, що під правовим регулюванням антикорупційної діяльності Національної поліції України потрібно розуміти: а) процес правотворчості уповноважених суб'єктів щодо врегулювання цієї (антикорупційної) діяльності з метою впорядкування, закріплення і забезпечення правоохоронних відносин у цій сфері; б) стан (ступінь) урегульованості цієї (антикорупційної) діяльності нормами права та іншими юридичними засобами. Визначено предмет правового регулювання антикорупційної діяльності НПУ.

7. Сформульовано рекомендації з удосконалення правового регулювання антикорупційної діяльності НПУ:

7.1. Надано пропозиції до змісту Антикорупційної програми Національної поліції України на 2025-2027 роки: 1) визначити мету такого змісту: «Метою Антикорупційної програми є: а) вдосконалення внутрішньої системи запобігання і протидії корупції в Національній поліції України, забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності в її органах та підрозділах; б) вдосконалення позасистемних заходів запобігання і протидії корупції органами та підрозділами Національної поліції України, а також

спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції в системі Національної поліції.»; 2) визначити внутрішньо-системні та позасистемні заходи запобігання корупції: «Позасистемні заходи повинні включати загальні (щодо профілактики, запобігання та припинення корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень) і спеціальні заходи, що здійснюються Національною поліцією України як спеціально уповноваженим суб'єктом у сфері протидії корупції; 3) серед внутрішньосистемних заходів визначити: а) «використання аналітичних модулів для моніторингу цін (bi.prozorro.org, clarity-project.info, acm-ua.org)»; б) «внесення змін у довіреність на представництво інтересів НПУ в суді щодо заборони відмови від позову за власною ініціативою, визнання позову або укладення мирової угоди»; в) «скасування довіреностей на представництво інтересів НПУ в суді особам, які звільнилися (припинили свої повноваження)».

7.2. Доведено, що статтю 23 Закону України «Про Національну поліцію» необхідно доповнити пунктом 16¹ такого змісту: «16¹) вживає необхідних заходів для забезпечення безпеки Голови, заступника Голови Національного агентства з питань запобігання корупції та їхніх близьких осіб, збереження їхнього майна у разі надходження відповідної заяви від Голови, заступника Голови Національного агентства, а також надає засоби захисту Голові, заступнику Голови Національного агентства;».

7.3. Обґрунтовано необхідність доповнити пункт 4 Положення про Національну поліцію України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 877, підпунктом 21¹ такого змісту: «21¹) вживає необхідних заходів для забезпечення безпеки Голови, заступника Голови Національного агентства з питань запобігання корупції та їхніх близьких осіб, збереження їхнього майна у разі надходження відповідної заяви від Голови, заступника Голови Національного агентства, а також надає засоби захисту Голові, заступнику Голови Національного агентства;».

7.4. Обґрунтовано необхідність видати наказ НПУ «Про забезпечення безпеки Голови, заступника Голови Національного агентства з питань запобігання корупції та їхніх близьких осіб» (*пропонуються авторські назви – прим. автора*), яким затвердити: 1) «Інструкцію про організацію проведення заходів забезпечення безпеки Голови, заступника Голови Національного агентства з питань запобігання корупції та їхніх близьких осіб»; 2) «Порядок видачі засобів захисту Голові, заступнику Голови Національного агентства з питань запобігання корупції, їх обліку, перевірки стану збереження та повернення».

7.5. Доведено необхідність доповнення наказу Національної поліції України від 16.09.2022 № 661 «Про деякі питання діяльності спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції в системі Національної поліції» у частині переліку спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, зокрема пунктом 7) такого змісту: «7) Департамент кримінального аналізу Національної поліції України» та пунктом 8) такого змісту: «8) Управління запобігання корупції Національної поліції України».

7.6. Запропоновано доповнити окремі нормативно-правові акти НПУ у частині конкретизації та функціонального розподілу повноважень у сфері запобігання та протидії корупції, зокрема: а) Положення про Департамент внутрішньої безпеки Національної, б) Положення про Департамент карного розшуку Національної поліції України, в) Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України, г) Положення про Департамент боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України; д) Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України; е) Положення про Управління запобігання корупції Національної поліції України.

8. НПУ як суб'єкт загальносоціальних заходів запобігання корупції серед працівників поліції здійснює: 1) вирішення житлових проблем працівників поліції: а) виділення службового житла; б) виплата поліцейським компенсацій за оренду житла та ін.; 2) визначення розміру: а) заробітної плати; б) доплат за службу в нічний час; в) витрат на службові відрядження та ін.; 3) організацію дозвілля серед працівників поліції. НПУ також є учасником здійснення позасистемних (позавідомчих) загальносоціальних заходів запобігання корупції (культурно-просвітницькі заходи ранньої профілактики, що реалізуються серед школярів шляхом залучення до них інспекторів Служби освітньої безпеки НПУ; впровадження освітнього проекту щодо відкриття ліцеїв безпекового спрямування та національно-патріотичного виховання; проведення концертів, флешмобів, парадів тощо, приурочених до визначних дат, святкуванню подій та інших приурочень; відкриття меморіалів, муралів пам'яті тощо.

9. З'ясовано, що у світі існують кілька моделей функціонування суб'єктів протидії корупції: 1) наявність багатоцільових антикорупційних агентств; 2) запобігання та протидію корупції здійснюють виключно правоохоронні органи; 3) функції запобігання та протидії корупції диференціюються, як правило, між трьома групами суб'єктів: а) антикорупційні ради – функціонально формують та спрямовують державну антикорупційну політику через розробку та реалізацію стратегій, програм, планів та ін.; б) спеціально створені суб'єкти у сфері запобігання та протидії корупції; в) суб'єкти, які сприяють антикорупційній діяльності, проте запобігання та протидія корупції не є їхньою функцією.

Доведено, що відсутність відпрацьованих механізмів виплати винагород викривачам може призвести до негативних наслідків або протилежних результатів порівняно з очікуваними від функціонування інституту викривачів. Зокрема серед таких негативних наслідків визначено: 1) виникнення корупційних схем щодо отримання коштів, що призначаються викривачам, особами, уповноваженими на прийняття відповідних рішень; 2) винайдення механізмів та підстав для штучної невиклати винагород викривачам; їх реалізація уповноваженими особами з метою виконання вказівок щодо економії державного бюджету; 3) втрата іміджу інституту викривачів; 4) зниження рівня довіри до держави, яка такої, що нездатна забезпечити виплати викривачам та організувати роботу відповідних органів в уособленні спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, зокрема НПУ; 5) зростання рівня корупції за рахунок недієвості стримувального механізму (інституту

викривачів), який був «розпіарений» як один із основних негласних способів отримання доказової інформації про корупціонерів, що, на відміну від негласних позаштатних працівників оперативних підрозділів, характеризується високим ступенем анонімності і раптовістю викриття як для осіб, відносно яких така інформація збирається викривачами, так і для отримувачів цієї інформації; б) виникнення корупційної мотивації у потенційних викривачів (на заміну мотивації щодо отримання винагороди або компенсації).

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Міновський В. В. Стан наукової розробленості діяльності Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2021. № 3. С. 143–147.

2. Міновський В. В. Методологія наукового дослідження діяльності Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням. *Право та державне управління*. 2022. № 3. С. 290–295.

3. Міновський В. В. Організація антикорупційної діяльності Національної поліції України. *Право і суспільство*. 2023. № 6. С. 245–251.

4. Міновський В. В. Правове регулювання антикорупційної діяльності Національної поліції України. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2023. № 7. С. 301–306.

5. Міновський В. В. Понятійно-категоріальний апарат діяльності Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Випуск 5. С. 178–190.

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Міновський В. В. Запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням органами та підрозділами Національної поліції. *Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28 трав. 2021 р.)*. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 125–130.

7. Міновський В. В. Досвід окремих зарубіжних країн у запобіганні корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням органами, які здійснюють поліцейські функції. *Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 18–19 верес. 2024 р.)*. Київ : Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 136–139.

АНОТАЦІЯ

Міновський В. В. Національна поліція України як суб'єкт запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, 2025.

У дисертації на монографічному рівні досліджено теоретичні і праксеологічні аспекти діяльності Національної поліції України як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням. На основі вивчення наукових праць виокремлено проблемні питання, які на сьогодні залишились недослідженими, а, крім того, обумовлюють практичну потребу наукової розробки. У результаті дослідження сформульовано низку наукових положень, висновків і рекомендацій. Зокрема, розкрито понятійно-категоріальний апарат, а саме: надано визначення поняття «Національна поліція як суб'єкт запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням»; охарактеризовано правовий статус НПУ як суб'єкта запобігання корупції, доведено його подвійне значення; класифіковано повноваження НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням за критерієм дії на коло суб'єктів (загальні та спеціальні); запропоновано у теорії криминології розглядати запобіжну антикорупційну діяльність НПУ як комплексну модель внутрішньосистемних та позасистемних (зовнішньосистемних) криминологічних заходів її органів і підрозділів, спрямованих на запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням.

Надано поняття методології дослідження НПУ як суб'єкта запобігання корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням, розкрито принципи, методологічні підходи та методи. Проаналізовано правове регулювання антикорупційної діяльності НПУ, надано поняття цієї діяльності, визначено предмет правового регулювання, систематизовано нормативно-правові акти, надано пропозиції з їх удосконалення, серед яких запропоновано прийняти Антикорупційний кодекс України. Розкрито основні елементи організації антикорупційної діяльності НПУ. З'ясовано, що НПУ здійснює загальносоціальні, спеціально-криминологічні та індивідуальні заходи запобігання корупції. Доведено, що серед найбільш дієвих спеціально-криминологічних заходів запобігання та припинення корупційних та пов'язаних із корупцією кримінальних правопорушень як позасистемних, так і внутрішньосистемних є заходи оперативно-розшукового запобігання. Визначено стадії протиправної поведінки, під час яких найчастіше виявляються корупційні кримінальні правопорушення. Досліджено закордонний досвід антикорупційної діяльності правоохоронних органів та виокремлено його позитивні сторони, які доцільно впровадити у вітчизняну практику.

Ключові слова: *оперативно-розшукова діяльність, викривач, планування, профілактика, запобігання, припинення, організація, нормативно-правовий акт.*

SUMMARY

Minovsky V. V. The National Police of Ukraine as a Subject of Prevention of Corruption and Corruption-Related Offenses. – *The manuscript.*

Thesis for a Candidate's Degree in Law, in the field 12.00.08 – Criminal Law and Criminology; Criminal Executive Law. Dnipro State University of Internal Affairs, Dnipro, 2025.

The dissertation at the monographic level studies the theoretical and praxeological aspects of the National Police of Ukraine as a subject of prevention of corruption and corruption-related offenses. Based on the study of scientific works, problematic issues are identified that have not been researched to date, and, in addition, determine the practical need for scientific development. As a result of the study, a number of scientific provisions, conclusions and recommendations are formulated. In particular, the conceptual and categorical apparatus is revealed, in particular: the definition of the concept of "National Police as a subject of prevention of corruption and corruption-related offenses" is provided; the legal status of the NPU as a subject of prevention of corruption is characterized, its dual significance is proven; the powers of the NPU as a subject of prevention of corruption and corruption-related offenses are classified according to the criterion of action on a range of subjects (general and special); It is proposed in the theory of criminology to consider the preventive anti-corruption activity of the NPU as a complex model of intra-system and extra-system (external-system) criminological measures of its bodies and divisions aimed at preventing corruption and corruption-related offenses.

The concept of the methodology for studying the NPU as a subject of preventing corruption and corruption-related offenses is given, the principles, methodological approaches and methods are revealed.

The legal regulation of the anti-corruption activity of the NPU is analyzed, the concept of this activity is given, the subject of legal regulation is determined, regulatory legal acts are systematized, proposals for their improvement are provided, among which it is proposed to adopt the Anti-Corruption Code of Ukraine.

The main elements of the organization of the anti-corruption activity of the NPU are revealed. It is found that the NPU carries out general social, special criminological and individual measures to prevent corruption. It has been proven that among the most effective special criminological measures for the prevention and suppression of corruption and corruption-related criminal offenses, both extra-systemic and intra-systemic, are measures of operational-search prevention. The stages of illegal behavior, during which corruption criminal offenses are most often detected, have been determined. The foreign experience of anti-corruption activities of law enforcement agencies has been studied and its positive aspects have been identified, which should be borrowed into domestic practice.

Keywords: *operational-search activities, whistleblower, planning, prophylaxy, prevention, cessation, organization, regulatory legal act.*